

TUDOMÁNYUNK. TÁRSADALOMTUDOMÁNY, EMBERISÉGTUDOMÁNY (XII/67, 68.)

Darai Lajos (Kápolnásnyék):

Hiányos, eltorzult társadalomtudományi fogalmak rendbetétele a nemzetkapcsolatban. Egynyelvű fogalomszótár szükségessége és jogossága

Alapvetés:

Tudatosítanunk kell, hogy számunkra a *nemzetközi kapcsolatnak* már két értelme, jelentése van. Egyik az ismert fejlemények között több részre szakadt nemzetünk részei közötti viszony, a másik a többi nemzettel létesített kapcsolat.

A kettő közötti, köztes helyzetben, avagy bizonyos kapcsolatépítő értelemben mindkettőhöz tatózóan még egy harmadik jelentést is megkülönböztetünk most: nagyrégióink, a Kárpát-medence vidékének a régi Magyar Királyság égisze alatt kialakult nemzetei közötti, *társnemzeti* kapcsolatot, viszonyt.

Ezért a nemzetközi kapcsolat olyan fontos dolog, hogy az 'ahogy lehet' címszó alá tartozik, tehát mindent meg kell tenni a fenntartására: ápolására, javítására, bővítésére.

A hagyományos nemzetközi kapcsolatok és társnemzeti viszony kezelésében, az érzelmi szálakat inkább félretéve, a tudományra, a társadalomtudományra kell tenni a hangsúlyt, mert csak a tudomány eszközei és eredményei által lehet a felszínes, vagy akár ellenséges kapcsolatokat és kapcsolat-megítélést javítani, a romboló vitákat kiküszöbölni és a felektől elvárni, a felek által megvalósítani az építő magatartást.

Közép-Európa mai közvetlen örökségét e téren két világháború és annak igazságtalan békediktátuma, a kommunizmus erőszakos terjesztése, hideghábo-

rú, a 'Vasfüggöny', a felemás rendszerváltozás és az Európai Unió számunkra szintén felemás rendszere⁷¹ jelenti.⁷²

A két világháborúban győztes hatalmak majdnem azonosak voltak, azaz túlgyőzelmet arattak, a győztesek közé önkényesen vontak be nemzeteket, országokat, a vesztesek között a mi nemzetünk és országunk méltatlanul nagy áldozatot hozott a jóvátétel érdekében.

A győztes hatalmak kevéssé tartották fontosnak, még a kisebbek és a győztesek közé ajándékként felvettek is, hogy a nemzetközi jog követelményeit és az emberiség vállalt kötelezettségeit érvényesítsék és betartsák.⁷³

A nemzetközi szervezetek az egyes nemzeteket ért sérelmeket nem orvosolják, kétoldalú és belső ügynek nyilvánítják, még az EU is, még saját elveit meghazudtolva is.

Elsősorban talán azért, mert a régi nemzetközi kapcsolati fogalomhasználat – kényelmesen – még a diktátumos korszakból örökölt kiforgatott, torz gyakorlatot követi, még mindig kettős mércét alkalmazva, azaz *a győztes mindent visz, és jaj, a legyőzöttek!* (ve victis).⁷⁴

⁷¹ „Az euró válság radikálisan átalakította az Európai Uniót. Az eredeti szándék szerint egyenlő államokról szólt volna, akik önként feladják szuverenitásuk egy részét a közös érdekért. Mostanra viszont az EU hitelezőkre és adósokra oszlott, egyenlőtlen és egyáltalán nem önkéntes rendszerré vált. Ha egy adós ország bajba kerül, akkor a hitelezők erőfölénybe kerülnek vele szemben, és a szabályok – amiket felállítottak – nem szolgálnak mást, mint hogy állandósítsák ezt az állapotot” – mondotta a napokban Soros György. (Soros szerint Merkel megválasztása a válság végét jelentheti. *Világgazdaság Online* (2009. október 02.) <http://www.vg.hu/gazdasag/makrogazdasag/soros-szerint-merkel-megvalasztasa-a-valsag-veget-jelentheti-412954>.)

⁷² HAMBERGER Judit: Csehek és szlovákok a magyarokról és Közép-Európáról. SZILÁGYI Imre: Szlovének a magyarokról és Közép-Európáról. MOLNÁR Imre–SUTAJ, Stefan: A magyar-szlovák szociológiai kutatások érintkezési pontjairól. SEBŐK László: A Kárpát-medence magyarságának mai jellemzői. GEREBEN Ferenc: A kisebbségi magyar társadalmak értékszemlélete. In: *Magyar út és nehézségei a nemzetállamtól az övezetek Európájába a huszadik század fordulóján. Avarok onogurok – magyarok. A Hatodik Magyar Történelmi Iskola és a Tizenkettedik Magyar Őstörténelmi találkozó előadásai és iratai. Tapolca, 1997.* Szerk.: CSIHÁK György. Budapest – Zürich, Zürichi Magyar történelmi Egyesület, 2005. (A továbbiakban: *Magyar út...* 2005.) 56-60, 61-64, 65-104, 105-122 és 123-138. <http://mek.oszk.hu/06800/06837/06837.pdf> (2013. október 02.)

⁷³ CSAPÓ I. József: Az 1919. december 9. Párizsi Kisebbségi Egyezmény Románia és a társult főhatalmak között. In: *Az első világháború és történelmi következményei. Szent István és a magyar államalapítás.* Szerk.: CSIHÁK György. Budapest–Zürich, Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, 2003. (A továbbiakban: *Az első világháború...* 2003.) 61-74. <http://mek.oszk.hu/06800/06802/06802.pdf> (2013. október 02.)

⁷⁴ Ezzel messzemenően összhangban van, sajnos, azaz igazolja ezt a kegyetlen, civilizálatlan állapotot az a pár mondat, amit Csihák György hozzám írott leveléből veszek: „Egy dologra felhívom szíves figyelmed: nincsenek 'emberi jogok'. Mindegy mennyien emlegetik. Nincs az ENSZ alapokmányában, nincs a Függetlenségi Nyilatkozatban, nincs a Bibliában. Nincs az EU-ban.” – Marad tehát az önként vállalt békés együttműködés.

Összefüggő magyar történeti vonatkozások:

„Mikor a nemzeti eszme diadalmasan járja be a világot, eltemetett kis államokba lelket adva s azokat nagyra növelve: sajnálattal látjuk ugyanakkor, hogy a magyar társadalom és törvényhozás ezt, a világot mozgató nagy erőt, következetesen semmibe sem veszi” – panaszkodik Hollósy István 1913-ban. Ő ezt azzal magyarázza, hogy a magyar társadalom és törvényhozás „még mindig nem tud teljesen szakítani azzal a téves elmélettel, mely szerint ’az egynyelvű nemzet gyöngé és törékeny’,”⁷⁵ és e téren ma nekünk még mindig azt kell megállapítanunk, hogy Hollósy panaszának tárgya nem orvosoltatott. Ám nem abban az értelemben gondoljuk ezt, hogy erőtlennek tartjuk a magyar nacionalizmust, hanem abban, hogy az eredeti sajátos, az egyetemes emberiséget szolgáló magyar nemzetfogalomnak nem sikerült áttörni a világba, és ott, s még Európában is, különösen a szomszédos nemzeteknél az önérdek érvényesítési célja mozgatta szinte kizárólag a nemzeti erőt.

Azaz, mint Bencze Lóránt mondja, „Szent Istvánnak a toleranciát, a multikulturális társadalmat és az ökológiai egyensúlyt megalapozó elvével értetlenül és irritálva áll szemben Európa. Értetlenül és irritálva állnak szemben a (a feketétől a csécsényekig terjedő) népiirtásban évszázadok óta bűnös, az etnikai tisztogatásnál ma is asszisztáló nagyhatalmak és a Magyarországot körülvevő, kultúrájukra szintén fölényesen büszke népek, a maguk faji vagy nyelvi alapozású nacionalizmusában.” Pedig „az elv egyértelmű és egyedülálló, és a magyar történelemben, ha éppen független volt az ország, megvalósult ez az elv.”⁷⁶ Az elv maga a Szent Királynál így hangzik: „Mert amikor különb-különb tájakról és tartományokból jönnek a vendégek, úgy különb-különb nyelvet és szokást, különb-különb példát és fegyvert hoznak magukkal, s mindez az országot díszíti, az udvar fényét emeli, s a külföldieket a pöffeszkedéstől elrettenti. Mert az egy nyelvű és egy szokású ország gyenge és esendő.”⁷⁷

Újkorunk kezdetei során az osztrák birodalmi keret nem tette lehetővé sem igazi individualizmus, sem nemzeti kollektívizmus kialakulását, amint az Európa töröktől nem sújtott részein történt. A magyarázat egyik eleme Pusztaszeri Lászlónál, hogy „a török elleni háborúk és a másfél százados hódoltság időszakában a korábbi magyar írott kútfők sokasága elpusztult, többnyire a harci cselekmények következtében... Továbbá a Budát és az ország más helységeit elfog-

⁷⁵ HOLLÓSY István dr.: *Magyarország őslakói és az oláhok eredete tekintettel a nemzetiségi kérdésre és a magyarság történelmi hivatására*. Budapest. Kiadja Ráth Mór, 1913. 5. http://mtdaportal.extra.hu/books/holloisy_istvan_magyarország_oslakoi.pdf (2013. október 02.)

⁷⁶ (BENCZE Lóránt: A magyar kultúrkör néhány alapvető jellegzetessége (vázlat). In: *Az első világháború...* 2003. [A továbbiakban: BENCZE, 2003.] 273-274.)

⁷⁷ *Árpád-kori legendák és intelmek*. Ford. Kurcz Ágnes. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó. 1983, 59. <http://ehumana.hu/arpad/szoveg/eg03.htm> (2013. október 03.)

láló török seregek nemcsak elpusztították, hanem magukkal is vitték a könyvtárak⁷⁸ és levéltárak kincseit.⁷⁹ Az önálló magyar államiság elvesztésének egyébként is nyomasztó élménye ezáltal tragikusan összekapcsolódott a nemzeti emlékezet lepusztulásával, ami nemzettudatunkat hosszú időre védtelenné tette az idegen tudatformák behatolásával szemben... Az I. Ferdinánddal (1527-1564) trónra kerülő Habsburg dinasztia sok országból és tartományból álló birodalom felett uralkodott, s az uralkodás logikája azt diktálta, hogy a gazdasági, társadalmi, politikai szempontból rendkívül tarka képet mutató alkotórészek egységes elvek és módszerek szerinti kormányzására tegyenek kísérletet. E tekintetben Magyarország jelentette a legnagyobb akadályt, mert a körvonalazódó birodalom az önálló nemzetállami fejlődés útján a német és szláv tartományok előtt járt, továbbá a Ferdinándot trónra segítő magyar rendek azt várták az uralkodótól, hogy a Magyar Királyság ősi jogrendje, alkotmánya társadalmi hagyományai alapján kormányozza, és csupán személye kapcsolja össze hazánkat a Habsburgok Lajtán-túli tartományaival. A magyar rendek az összbirodalmi szemléletet és kormányzati törekvéseket elutasították. A magyar közjogi fejlődés és az ennek alapján kialakult társadalmi gyakorlat a XIII. század közepe óta csak az angol fejlődéssel volt rokonítható. Az Aranybulla, mint a nemesi alkotmány alapdokumentuma, az állam- és alkotmányfejlődés racionális, jogilag szabályozott formáját állította szembe az etelközi szerződés nyomán kialakult szakrális, atyai királyság hatalomképevel. Ugyanakkor a magyar társadalom még évszázadokig elfogadta a személyes alkalmasságon és a karizmatikus akaratátvitel erején alapuló paternális kormányzást.⁸⁰ Felkelések és szabadságharcok sorával tiltakozott az ellen az elidegenedett, személytelen hatalom ellen, amit a Habsburg dinasztia legtöbb uralkodója képviselt.”⁸¹

⁷⁸ V. ö.: TERDZSÜMAN, Mahmud: *Magyarország története. Tarih-i Üngürüş vagyis Üngürüş története. A magyarok története. Tarih-i Üngürüş. Madzsar Tarih-i.* Ford. Blaskovics József. Budapest, Magvető Könyvkiadó, 1982.

<http://terebess.hu/keletkultinfo/lexikon/terdzsuman.html> (2013. október 02.)

⁷⁹ Ami majd osztrák vonatkozásban is megtörténik, közismert például a Corvinák Bécsbe kerülése. Lásd: ANONYMUS: *Napló Buda avagy Ofen erős városának híres ostromáról.* Budapest, Balassi Kiadó, 1988. 84-85,

<http://www.balassikiado.hu/BB/netre/html/Buda/Buda.html> (2013. október 03.), ahol a jegyzet szerint Marsigli császári mérnök talált a leégett romok közt 800 megrongálódott kötetet, s 300-at tartott érdemesnek Bécsbe szállíttatni. Ugyanakkor mai napig tanítják iskoláinkban, hogy a török vitte el az összeset, ill. égette el ezt a híresen értékes könyvtárat.

⁸⁰ Ami egyúttal a vezéri elv érvényesülését jelentette, a rátermettség alapján történő kiválasztást, szemben az átszármaztatott jogon és a vérvonal ápolásán alapuló főnöki uralkodási rendszerrel.

⁸¹ PUSZTASZERI László: *Az élő Árpádok.* Változó világ 17. Budapest, Útmutató Kiadó, 1985. (A továbbiakban: PUSZTASZERI, 1985.) 107-108. (Új kiadás: PUSZTASZERI László: *Az élő Árpádok. Érvék és ellenérvék az Árpád-ház utóéletéről.* Budapest, Kairosz Kiadó, 2009.)

Pezenhoffer Antal szerint viszont a rendek túlzottan is ellenálltak a Habsburg királynak, amivel az nem szállt szembe olyan erőszakkal, amint megtehetette volna, így megfelelő intézkedés sem történt az ország érdekében. Erdélyben komoly katolikus üldözésről számol be, ami egyenesen a katolikusok eloláhosodásához vezetett.⁸² Pusztaszeri pedig felemlíti, hogy a karizmatikus képességekkel nem rendelkező „Habsburg uralkodók, az általuk képviselt államérdek érvényre juttatása végett, gyakorta a magyar alkotmányosság félretételével az adminisztratív kényszer, a fizikai elnyomás, valamint az agy mosás, a források és hagyományok megsemmisítésének eszközéhez folyamodtak. Ennek következtében az abszolutizmusra törekvő uralkodók és a magyar rendek konfliktushelyzetei kenyértöréshez és fegyveres összetűzésekhez vezettek, amelyekre a bécsi hatalom az esetek többségében nem az alkotmányos állapot helyreállításával, hanem véres megtorlással válaszolt.”⁸³ Pezenhoffer azonban rámutat, hogy a Bocskai-felkeléstől kezdve a felkelések a protestáns érdekből történtek, polgárháborút keltve és a török érdek diadalát elősegítve.⁸⁴

Ugyanakkor a kérdéskör ilyen ellentmondásos mivolta vagy beállítása történészeink részéről mégis magyarázatot kíván. Ezt Dümmert Dezsőnél találtuk meg, aki szerint „a magyar történetírás modern módszerű, forráskritikai iránya már a Habsburgok monarchiájában, a bécsi kormány állandó cenzúrája és nyomása alatt alakult ki. Ez a nyomás pedig mindig a Habsburg-dinasztia eredendő jogosságának elismerését akarta kikényszeríteni nem csak az akkori jelenben, hanem visszamenőleg: a történeti múltban is. Ezt a törekvést maguk a Habsburgok is örökölték német császár-elődeiktől, és a törekevés gyökere I. Ottó korába nyúlik vissza. Ottó, a Nagy Károly-féle birodalom visszaállításának nagy tehetségű szervezője, de egyúttal, ami az ilyen törekvésekkel együtt jár: álmodója is, valóban arról ábrándozott, hogy a szomszédos cseh és lengyel példákra, ahol sikereket ért el, Magyarországra is kiterjessze hűbéri hatalmát. Jogigényt is tudott támasztani arra hivatkozva, hogy az egykori római Pannónia – a mai Dunántúl – az avarok leverésével Nagy Károly birodalmának részévé lett. A későbbi német császárok a XI. századi sikertelen, sőt, minden szépítés nélkül kimondható: csúfos vereségek után is fel-felvették, minden jogi és minden reális alap nélkül a magyar királyi címet. A Habsburgok hosszú uralma azután egyenesen szuggerálni akarta a magyarságot, hogy saját történetét ne önmaga belső valósá-

⁸² Lásd: PEZENHOFFER Antal: *A magyar nemzet történelme. A katolikus Egyház és a Habsburg-ház történelmi szerepe. Történelmi apologetika. I-XIII. kötet.* Pilisszentlélek, „Béke és Igazság Pilisszentléleki Modell” Alapítvány Út, Igazság, Élet Kiadója, 2006. (A továbbiakban: PEZENHOFFER, 2006.) I. kötet, 205. <http://mek.oszk.hu/04200/04245/pdf/> (2013. október 02.)

⁸³ PUSZTASZERI, 198., 108-109.

⁸⁴ PEZENHOFFER, 2006. I. kötet, 496.

gának szemléletéből,⁸⁵ hanem a német igények képzelt, külső teóriáinak szem-
szögéből ítélje meg, azt sugalmazva, hogy ez a nemzeti elfogultság nélküli 'tár-
gyilagosság'. S valóban, egyes történetíróink, akik még a Habsburg-monarchia
időszakában éltek ifjúságukat, a két világháború között sem tudtak egészen
megszabadulni – bár többnyire tudat alatt – ettől az évszázadokon át erőltetett
befolyástól.”⁸⁶

A Martinovics-féle összeesküvés felfedése után üldözni kezdtek hazánkban
minden új eszmét – és annak hirdetőjét – a hatalom részéről, miközben az osztrák
politika nagyban törekedett a tudományos igényű kormányzás képének és
gyakorlatának a kialakítására. Adamus Kollar udvari könyvtáros munkássága a
magyar nemzetre nézve hátrányos eredményt hozott, az osztrák uralkodói törek-
véseket igazolta, mert a magyar történelem olyan szükségszerű folyamatként
állítódott be, mint amely rendeltetészerűen haladt a nyugati kultúra és kor-
mányzás befogadása felé, s amely ezt a kultúrát német és osztrák közvetítéssel
fogadta volna be.⁸⁷ Ennek az átfogó, birodalmi politikának az igénye tehát a
nemzetek fölötti érdekek érvényesítésével gyengíteni a nemzetalkotó erők sze-
repét. Aholis a katolikusok ehhez az előbbi, a protestánsok ehhez az utóbbi erő-
höz lettek sorolva, vagy csapódtak oda. A birodalmi politika a nemesi nemzet
korlátozásával egyidőben új szerepköröket támasztott saját maga támogatására,
melyekbe kiszolgálóit emelte, magasra értékelve őket. Érdy János akkori helyze-
tünket jellemezve mondja, hogy „az összbirodalmi politikából fakadó agyimosás
deformálja a nemzet jellemét, és a belső viszálykodás öli a nemzet erejét. Az
átpolitizált, s kurzusszempontoknak alárendelődött magyar történettudomány
pedig koronként helyezte olykor merőben ellentétes megvilágításba múltunk
eseményeit.”⁸⁸

Ezek után már jobban megértjük a Habsburgok, illetve a Habsburg-pártiak
érdekében megvalósított történelemhamisításnak az ő számukra való nagy jelen-
tőségét, sőt az Árpád-ház kisebbsítésének, fényes uralkodása nyomainak emléke-
zetből való kitörlésének kényszerét, aminek során és részeként nemcsak Árpád
vezér emlékét, hanem a régi ország életét is eltűntették előlünk, elfelejtették
velünk. És nemcsak középkori okleveleinket, írott dokumentumainkat semmisí-

⁸⁵ Bencze Lóránt szerint „a magyar kultúra megőrzött olyan ázsiai vonásokat, amelyek az európai (görög-rómaival ötvözött zsidó-keresztény) kultúra *örökös fejlődés* gondolatával el-
lentétesek. A magyar gondolkodás nem akarja a világot mindenáron átalakítani, jobbá tenni,
még a természet és önmaga elpusztítása árán is, mint az európai. Nem akarja mindenáron
egy cél felé kényszeríteni a világot (legyen az mennyország vagy jóléti társadalom vagy
utópista szocializmus vagy a kommunizmus földi mennyországa, vagy akár gyarmatosító el-
nyomás civilizáció címén stb.)” (BENCZE, 2003. 273.)

⁸⁶ DÜMMERT Dezső: *Az Árpádok nyomában*. Budapest, Panoráma, 1977. 139-140.

⁸⁷ KOLLAR, Adamus F.: *Documenta in historiam Hungariae. Scriptorum Rerum Ungaricum
Istem Historemata, Bulla Pontificia Liteqs et Acta Publica ex MSS. Codicibus Cesareis
collecta*. Vind. Bibl. Pal. Cod. 8799.

⁸⁸ Idézi: PUSZTASZERI, 1985. 115.

tette meg szinte teljesen a ránk támadó ellenség az évszázadok alatt, hanem ahogy Divald Kornél írja, „Magyarország túlnyomó s hajdan legvirágzóbb részének a műemlékeiből követ sem hagyott követ”. Aztán „Magyarországon a puszkapor feltalálása óta még rombolóbb történelmi katasztrófák nyomában évszázadok folyamán ismételen új települések keletkeztek, amelyek az előző korok épületeinek romjain épülve s e romok anyagát fölhasználva, még teljesebbé tették a pusztulást. Ha ily módon évszázadokra szánt monumentális építészeti emlékeink is elenyésztek, semmi sem természetesebb, mint hogy a szobrok és festmények, amelyek ezeket hajdan díszítették, szintén elpusztultak. A ránk maradt emlékek száma az elpusztultakéhoz képest végtelenül csekély. Nem csoda tehát, ha azok, akik dicső múltunkat voltaképen nem ismerték, rideg módon, pusztán a meglévő dolgok alapján ítélték s ráfogták Magyarországra, hogy jelentősebb kulturális és művészeti életnek a színhelye sohasem volt, és ami jelentősebb műemléke napjainkig fennmaradt, ez valamennyi külföldi mesterek alkotása.”⁸⁹ Mikor azonban Ipolyi Arnold, Henszlmann Imre és Rómer Flóris korszakalkotó fellépésével a régiségek kutatása új lendületet vett nálunk, és sok műkincs került nyilvánosságra, megdőlt a minket lejárató vélemény, hogy jelentős művészi élet nálunk sose volt vagy azt harmadrangú idegen mesterek jelentették, ami miatt századokkal elmaradtunk a nyugattól.

Aztán „a Párizs környéki békeszerződés gyökeresen megváltoztatta Közép-Európa térképét. Az első világháborúig egységet képező Duna-medencében 1919-ben hét, gazdasági és politikai önállóságát féltékenyen őrző kis állam keletkezett. Az elnyert önállóság valójában már ekkor is csak illúzió lehetett, hiszen a világháborúban kimerült országok gazdaságát – Csehszlovákia kivételével – csak külföldi kölcsönök felvételével lehetett feléleszteni és az is várható volt, hogy a térségben hagyományosan befolyással rendelkező nagyhatalmak ismét aktivizálódni fognak. A térség országainak szanálása négy-öt esztendő gazdasági fellendülést eredményezett. Ez azonban csupán a háborús káosz éveire képest jelentett előrelépést. A háborút megelőző évek gazdasági fellendülését egyik ország sem tudta elérni, a nyugat-európai konjunktúrára épülő újjáépítés tiszavirág-életűnek bizonyult. Ingatag tartópilléreit leomlasztotta az 1929-ben kirobbant világgazdasági válság.”⁹⁰

Ezért is számít a harmincas évek ugyanúgy a kiemelkedő magyar szellemi teljesítményekkel teltnek, különösen a kultúrában, mint az 1790-es, az 1840-es, az 1870-es, vagy az 1900-as évek. A viszonylagos gazdasági fellendüléssel párhuzamban a kultúra minden területén történt jelentős előrelépés. A tudományos

⁸⁹ DIVALD Kornél: *Budapest művészete a török hódoltság előtt*. Művészeti Könyvtár sorozat (Szerk. Dr. K. Lippich Elek). Csányi Károly 10 eredeti építészeti rajzával és 49 képpel illusztrálva. Budapest, Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) Cs. és Kir. Udv. Könyvkereskedés kiadása, Budapest. 5-6.

⁹⁰ DIÓSZEGI László: A nagyhatalmak és a Duna-medence az 1930-as években. In: *Magyar út...* 2005. 30.

kutatás és a technikai alkalmazás Ausztria elé tette ipari teljesítményünket, legalábbis a világszabadalmak terén. A gazdaságelmélettől a történetfilozófián, jogfilozófián keresztül a filozófia különböző ágáig voltak jelentős teljesítmények. A közoktatás és az egyetemi oktatás kiváló volt, a külhon tudományos teljesítményeiről pedig majdnem egyazon időben értesült a magyar nagyközönség. És amit csak mi tudunk igazán értékelni: az irodalom és a képzőművészet hihetetlenül sok óriást adott. A folyóiratok színvonala vetekedett bármely nyugati társáéval. A könyvkiadás hatalmas vállalkozásokat teremtett: lexikonok, enciklopédiák, tudományos tára. A tudós ember megbecsültsége kiemelkedett. A gimnáziumi tanárok évkönyvekben ismertették címüket és telefonszámukat a nagyközönséggel. A kávéházi élet hatalmas lendülettel folyt. A kabarék a párizsiakat megelőzték zenei műveltségben (operett). A színházi élet kiváló volt, és folytathatnánk. Amúgy már a húszas évek közepén elkezdődött a harmincas évek, amikor sikerült az országot a Trianon-traumából talpra állítani, s rekordidő alatt máig példakép lelkesedéssel a negatív materiális helyzet szellemi feloldásához eljutni. Ezt a lendületet, nemzeti lelkesedést a nehéz helyzetben, azóta is példaként állíthatjuk magunk elé. Azok a tudományos, művészi és egyéb emberi teljesítmények, amelyek a magyar harmincas éveket jellemzik nálunk, nyugodt szívvel kikiálthatók világszínvonalnak. Különösen belátható mindez, ha a következő évtizedet is figyelembe vesszük, amikor lengyel és francia katonákat, menekülteket bújtatott a nemzet a náci német vicsorgások közepette. A nácik által üldözendőnek kikiáltott zsidóságot igyekezett megmenteni, s ez viszonylagosan sikerült is a végső pillanatig. A harmincas években összetartott a magyar. Akkor a sok trianoni menekült is kapott végül munkát. Az ország egésze szellemi pályára állott. Még ha mindezt a nagyhatalmak nem is nézték jó szemmel.

És utóbb sokáig, igen sokáig tartott nálunk a nemzetközi szocializmus rémuralma, ahol a testvéreinek nevezett, valójában nacionalista szocialista államok jól kihasználták a mi kárunkra, hogy nálunk állami szinten komolyan vették a proletár internacionalizmust, míg ott, pl. a KGST-ben aránytalanságokat, szerződészegéseket látunk nemzetünk kárára, más nemzetek javára. A legnagyobb veszteséget a környező országok alá rendelt magyarság szenvedte el, ahol még – mint Illyés Gyula rámutatott – szakmát se tanulhatott anyanyelvén a magyar, a kollektív jogokból kihagyták őket, az egyéni jogok pedig nem érvényesültek. És ha vannak a 21. század elején hűsbavagó társadalomtudományi kérdéseink a nemzetközi kapcsolatokban, azt a legnagyobbbrészt ennek a kollektív örületnek köszönhetjük. Amely a szabadságot korlátozva az emberi spontán képződmények felszámolásával akarta a sikert önmagáért intézményesíteni. Ezért kell foglalkoznunk most e kérdésekkel itteni felvetésünkben. Miközben a filozófiai általánosítás oldaláról a nemzeti ébredést, magát a nemzeti lét kérdéskörét az embe-

riséggé válás megelőző fokaként azonosítottuk, teljes mértékben mentesítve az elmarasztaló megítélés alól.⁹¹

Fogalmilag nehezen kezelhető velünk kapcsolatos tények

Az első⁹² és második világháború után, illetve a trianoni diktátum megvalósítása során a Magyar Királyság területéből fél tucat ország részesedett, melyek mai utódállamai még sokkal több országra bomlottak azóta, és ezeknek a működtetéséhez szükséges vagyont, különösen az ingatlan, illetve termőföldi, erdő, stb vagyont az újonnan keletkezett államok többnyire a magyaroktól (magánemberektől és szervezetektől) vették el, sajátították ki, azaz államosították.⁹³ Ezeknek visszaadása tulajdonosaiknak, ill. azok örököseinek csak akadozva, elégtelenül és igazságtalanul történik.

A művelődési területen, a kulturális és szellemi javak esetében megvalósított intézkedések már-már a szellemi népiirtás fogalmkörébe esnek, még olyan országokban is, mint Osztrákország,⁹⁴ ahol az elemi iskolai magyar nyelvű állami oktatás 1920 óta szünetel. Egyetemeket, színházakat, stb. vettek el a magyarságtól, egyesületeket tiltottak be,⁹⁵ még az egyházi életet is korlátozták, magát a magyar nyelvhasználatot a mai napig büntetik a legtöbb környező országban, néhol megverik az utcán az embereket, ha magyarul beszélnek.

Takács József igen őszintén velős megfogalmazással élve a türelmességben jelölte meg magyar sorsfordító jellegzetességünket,⁹⁶ még ha e fogalom lejáratódott is a 20. században.⁹⁷ Sok más fogalommal együtt, hiszen a politika a fo-

⁹¹ CSER Ferenc és DARAI Lajos: Hét mondat Ember – Társadalom – Emberiség összefüggő kapcsolatáról — némi magyarázattal. *INCO. Első magyar internetes folyóirat az információs korról.* 12. szám. (2007).

<http://www.inco.hu/inco12/filo/cikk2h.htm> (2013. október 02.)

⁹² ZACHAR József: A nagy háború és ami utána következett. In: *Az első világháború...* 2003. 17-30.

<http://mek.oszk.hu/06800/06802/06802.pdf> (2013. október 02.)

⁹³ HORVÁTH Lajos: Trianon utáni földreformok a Kárpát-medencében. CSAPÓ I. József: Az 1921. évi földreform Romániában. Jogtiprás, birtokfosztás, diszkrimináció. In: *Magyar történelem. Tízezer év – ezer oldalról. Oktatási segédkönyv.* Szerk.: CSIHÁK György. Acta Historica Hungarica Turiciensia XVIII. évfolyam 1. szám. Zürich – Budapest, Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tudományos Tanácsa, 2002. (A továbbiakban: *Magyar történelem...* 2002.) 485-496 és 497-504. <http://mek.oszk.hu/05900/05939/05939.pdf> (2013. október 02.)

⁹⁴ Hollósy kifejezése. HOLLÓSY, 1913, 5.

⁹⁵ CSAPÓ I. József: Az önkormányzás múltja és jelene a történelmi Erdélyben. In: *Az első világháború...* 2003. 51-60.

⁹⁶ V. ö.: „A régi magyar kultúra alapvonása a határozott tolerancia, emberrel, állattal, növényvel, egyáltalán az egész természettel, az egész világgal szemben.” (BENCZE, 2003. 273.)

⁹⁷ TAKÁCS József: Türelmesség. Türelmesség? Türelmesség! In: *Az első világháború...* 2003. (A továbbiakban: TAKÁCS, 2003.) 141-150.

galmak mögötti értelmezést és cselekvést azok eredeti értelmével összeegyeztethetetlen, sőt összeférhetetlen módon is képes volt végezni. Türelmességünket a mellérendelő gondolkodással és a kiválóan együttműködő tevékenységgel lehet magyarázni. Nálunk a vallási és nemzeti türelmesség törvény volt az Erdélyi Fejedelemségben, a legtovább Európában, míg akkor máshol ártatlan emberek tízezreit gyilkolták le az igaz eszme nevében. A Habsburgokkal megszűnt a türelmesség a nyugati és középső országrészünkben, és irtózatos dolgok indultak a türelmesség földjén: inkvizíció, keresztény testvérharc, idegen és magyar katonák harca, zsoldosok egymás közti rivalizálása. A Szent Liga felszabadítónak nevezett háborúja magyar népirtásnak is beillett, még Erdélyben is elkezdtek a jezsuiták a türelmességet felszámolni. A magyar katonákat, mivel nem fordultak népük ellen, elbocsátották, akik vezért kerestek, s találtak is Tököly és Rákóczi személyében. „A kuruc harcok leverése után újra népirtás kezdődött. A protestáló magyart csak a mocsárvilág védte meg. Az egész Országban bekövetkezett az, ami a Habsburgok által uralt részen Ferdinánd óta folyt. Megkezdődött az összeuszításra való nevelés, a magyarság szétforgácsolása. Magyart magyarra, katolikust protestánsra, szomszédot szomszédra, testvért testvérré uszíták. Az utolsó életben maradtakat az idegeneknek kellett eltenniük... Egyes vidékeken teljesen kiirtatták egymással a lakosságot, majd ezt követte a békésnek hazudott betelepítés. Aztán az idegenek javára telekkönyveztek... A madéfalvi események után a katolikus hit érdekében más síkra kellett terelni a magyarirtást és népirtást. Erre jó példát szolgáltatott a francia nacionalizmus. A kalapos király ezt ki is használta. Magyarirtásra felbérelte az oláh Horea-t és társait, amit a történetírás hűbéri ellentétnek állít be.”⁹⁸

Takács keserűen állapítja meg, hogy mialatt itt „az Árpádok előtt és alatt a lovas népeket a türelmesség jellemezte, a Habsburgok alatt a türelmetlenségre való nevelés volt a cél. Horea segítségével kieszközölt népirtás után ez megváltozott. Következett a kényszerszülte türelem korszaka.”⁹⁹ A magyarság látta, hogy ellenségeket, Habsburgokat szolgáló idegeneket telepítettek a nyakára, katonai stratégia szerint elhelyezve az országban. Egy hirtelen jött forradalom teljes kiirtással fenyegetett. Nem volt egy színmagyar lakosságú vármegye, és a szabad királyi városok is részben idegenekből álltak, de még a szász városok is kaptak ilyeneket, mivel a rebelleket támogatták. A Székelyföld a legnagyobb idegenek nélküli országrész, aminek szélén már voltak oláhok, és oláh ezred „vigyázott” a székelyekre. A reformkorban a magyarság kényszertürelmeből volt óvatos, a forradalom vértelen volt, de Jellasics hamar beindította a Habsburgok ördögi tervét. Ezen terv értelmében magyartalanítani kellett volna az országot. Isteni szerencse volt a jobbágyfelszabadításról szóló törvénycikk. Ha ez nem lett volna, akkor az idegen ajkú jobbágyságot urai ráveszik a magyarok le-

⁹⁸ TAKÁCS, 2003. 144-145.

⁹⁹ TAKÁCS, 2003. 145.

mészárlására. Így azonban a jobbágyság megoszlott, csak kevesen hallgattak uraikra, sokan tanácstalanul vártak, s sokan a magyar forradalom pártjára álltak. Ha az idegenajkú jobbágyság kiáll urai mellett, akkor vége a magyar nemzetnek. Nem ok nélkül gondolkodtak a nemzet nagyjai nemzethalálban. Nagyon közel volt hozzá a nemzet.”¹⁰⁰

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc leverése után ezért már nem lehetett visszaállítani a jobbágyságot, mert a jobbágyok a császár ellen fordultak volna. De amit nem tudtak megtenni a forradalom alatt, meg akarták valósítani a minden türelmességtől mentes Bach-korszakban, miközben az idegenajkúak követelték a forradalom leverésért a jussukat. Sok-sok hazudozás után az uralkodó látszatkiegyezést kötött az összes követelődzője ellenségével, a magyarsággal. A politika a birodalom érdekeit a katolikus egyház berkein belül akarta érvényesíteni, az egyházon keresztül irányított uszítás és türelmetlenség tartotta össze a birodalmat. Mivel a császár kénytelen volt kiegyezni a halálraítélt nemzettel, a vezérvonal az ország gazdasági tönkretétele lett. „A császáriak számítását a zsidók akadályozták meg. A zsidók egy része már magyarérezelmű volt, s magyar érzelemből is cselekedett, de a legtöbben a saját zsebük hasznára hozták helyre a halálraítélt nemzet nemzetgazdaságát. Ezért a bécsi udvar valósággal sugallta a zsidók iránti ellenszenvet. Ez is a katolikus papságon keresztül működött. A magyarokkal akarták kiirtatni a zsidókat, s az idegenajkúakkal a magyarságot. Ezért ment a zsidóellenes uszítás, s ugyanakkor a nyelvi-nemzeti uszítás is. A birodalom felbomlása után a Kisantant államai elsőszámú ellenségei nem a zsidók, hanem a magyarok lettek. Ezen államok mohósága miatt a sorrend megfordult, s a zsidóirtás még néhány évre eltolódott. Későbbben a zsidóirtást a magyarokkal akarták megcsináltatni. *Bár a Kisantant több zsidót gyilkoltatott le, mint a magyarság, mégsem beszélnek róla. Sőt a Kisantant fővédnöke – Franciaország – sincs messze az első számtól a zsidóirtás listáján.*¹⁰¹

Takács a türelmetlenséget a továbbiakban is főszereplőnek látja, mert a szétesett birodalmon türelmetlen, mohó népek osztozkodtak, akik magukat nemzetnek tartották, nemzetállamnak, holott a többségük mondvacsinált volt, és sosem volt történelmi tényekre hivatkoztak. „Egy soknemzetiségű birodalomból, amelyet a rossz irányított, több soknemzetiségű államocskát hoztak létre, amelyeket szintén a rossz szándék vezérelt. Tették mindezt az akkora nagyon használatos „*Népek, nemzetek önrendelkezési joga*” jelszavának teljes megtagadásával. A béke Franciaországban kötött, s minden „*győztes*” állam francia módra szeretett volna egynyelvű államot alakítani. Tehát ki kell irtani először az összes másként beszélőt, majd a másként gondolkodót. Úgy cselekedtek, mint a franciák. Fennkölt jelszavakat hangoztatva, demokráciáról, jogegyenlőségről beszélve irtották a népet. Történelmi kegyhelyek, falvak, temetők tűntek el, új falvak szü-

¹⁰⁰ TAKÁCS, 2003. 145.

¹⁰¹ TAKÁCS, 2003. 146.

lettek egy hasból húzott határvonal mentén. A Kárpátok medencéjében megszűnt mindenforma türelmesség a más iránt.”¹⁰²

Tehát a magyarságnál „ennek a türelmes és multikulturális beállítottságnak hátrányai is voltak a magyar történelemben. A türelem ugyanis a társadalmi-politikai életben oda vezetett, hogy a türelmesen elfogadott, a magyarság közé bevándorló népek egyrészt nem voltak hasonlóan türelmesek. Másrészt a magyar társadalmi-politikai ellenállás mindig passzív rezisztenciaként jelentkezett, akár a Habsburg elnyomással szemben, akár később a nemzeti szocializmussal, majd a szovjet nemzetközi szocializmussal szemben. Természetesen ez a passzív rezisztencia – főként az utóbbiakkal szemben – nem bizonyult sikeresnek, jobban mondva nem volt sikeresen dokumentálható. A hosszan tartó türelem néha gyors, váratlan fölkelésekben, eleve kudarcra ítélt szabadságharcokban robbant ki (például 1848-ban, 1956-ban).”¹⁰³

Takács nem hallgatja el, hogy a trianoni trauma hatására a csonkaországban is akadozott, szünetelt a türelmesség, ahol először a menekültek áradata szülte a türelmetlenséget: a pesti munkanélküliek rovására előnyt élveztek az elszakított országrészek menekültjei. A rövid idejű kommunizmus is fokozta a türelmetlenséget, s annak folytatása a láthatatlan kommunisták részéről Horthy alatt. Valamint a hirtelen felduzzadt létszámú úr, katonatiszt, vasutas stb., akik nem tudtak szakmájukban elhelyezkedni, és sok lett az olcsó munkaerő is. „A visszacsatolásoknál némelyik katonai egységek úgy jöttek, mint a gyarmatba, pedig a nép felszabadítókat várt. A belbiztonság emberei a rendes emberek között keresték az árulót... Családegyesítésekről beszéltek a rádióban, de valójában hallgattak azon családokról, amelyeket az új határ vágott el. Türelmetlenség volt minden új határ mindkét oldalán, kivéve azt a részt, ahol visszaállt az Istenszabta határ... A két világháború közötti és a második alatti korszak mégis a türelmesség korszaka volt. De ez a türelmesség teljesen más, mint az Árpád-kori. Már Európában mindenütt nagyban folyt a zsidóirtás, de a kissé kibővített csonkahan még a zsidók menedékéül szolgált. Itt pattant el a húr a legkésőbbben, s azért látszik iszonyatosnak, mert eléggé gyorsan folyt. Akármit is beszélnek, itt maradt életben a legtöbb zsidó. A második párizsi feldarabolás után legalább három évig népirtások, áttelepítések, kitelepítések következtek. Most már Bukarest is követte a prágai nyájas politikát (soha be nem tartott szép törvények leírata, s hangoztatása) és látszólagos jogokat ad. Többek között kintről látszó önkormányzatot a székelyeknek. Aztán jön a világmegváltó kommunizmus türelemparancsa. Légy türelmes, bántsad a vallást! Légy türelmes, irtsd ki a mást! Mindenki egyforma lesz! Mit jelent ez az utolsó, talán azt, hogy nem létezhet két ember a földön. A világmegváltó kommunizmus alól a látszatforradalmak meghozták a felszabadulást. Ez nem szabadulás, hanem szabad dűlás. Sajnos csak a türelmetlenség lett

¹⁰² TAKÁCS, 2003. 146.

¹⁰³ BENCZE, 2003. 275.

felszabadítva, kiszabadítva. Nagyon nehéz lesz a türelmetlenség rossz szellemét visszazárni a palackba.¹⁰⁴

Jogos követelmények: ha alább adjuk, semmi se változik:

Minden nap minden órájában minden jogtipró, kollektív bűnösséget ítélő és megtorló szerződést, törvényt, intézkedést és tettet bírálunk kell és követelni megszüntetését és örök időkre a hasonlóktól való elhatárolódást, intézkedést, hogy ne ismétlődhessen meg ilyen.

Felül kell vizsgálni minden egyéni sérelmet és orvosolni, igazságot szolgáltatni és méltányos bánásmódot végre.

Semmiféle elavulásra hivatkozást elfogadni nem szabad ezekben az ügyekben, és ha például a kulturális javak, bécsi levéltári anyagok, egyéb odakerült nemzeti kincsek, valamint a magyarságunk számára jelentős dolgokat már korábbi szerződéssel rendeztek, azokat újra kell tárgyalni, mert a Vörös Hadsereg árnyékában, vagy egyéb nyomás alatt lettek, sokszor a magyar érdekekről a nemzetköziség nevében lemondva, aláírva, elfogadva korábban.

Követelnünk kell az 1920 előtti állapot visszaállítását azokon a területeken, ahol erre mód van, tulajdonviszonyok, nyelvhasználat, vallási hovatartozás, stb. esetében.

A visszaállítást visszamenőleg is követelnünk kell, azaz olyan állapot elérését például az anyanyelv érvényesülése terén, amely akkor jött volna létre, ha nem történik meg az 1920 óta a közelmúltig vagy napjainkig tartó jogtiprás.

A magyarországi nemzetiségekkel való foglalkozás jó gyakorlatát példának lehet állítani, de azokat az irányváltásokat is figyelembe kell vennünk a magyar esetben is, amit itt, mint szükségszerűséget, tapasztalunk.

A magyar nemzeti és a társnemzeti közösségek létének kezelése új fogalmakkal:

Szükségesnek látszik kétféle belső és kétféle külső nemzetközi kapcsolat megkülönböztetése, mégpedig a társnemzet fogalma által:

Az első belső nemzetközi kapcsolat a történelmi közös ország utódnemzetei, mint társnemzetek közötti. Mert hiszen a közös történelmi múlt, a politika- és gazdaságtörténeti események, erkölcsi és szociálpszichológiai jelenségek, nyelvi és kulturális azonosságok sokkal bensőségesebb, lényegében önmagunkhoz való viszonyként kellene, hogy jelentkezzenek. Azaz minden e régió belüli kétoldalú kapcsolat mindenoldalú szempontoknak is meg kell feleljen, mindenoldalúan is egyeztetett legyen a megfelelő intézvényekkel.

Példaként képzeljünk el egy Carpatian Tour-t, azaz Kárpáti Kerékpáros Körversenyt. Ez eléggé nagy területre, a Tour de France-nál is nagyobbra kiterjedhetne, ha minden olyan országot beveszünk, ahová a Magyar Királyság égisze

¹⁰⁴ TAKÁCS, 2003. 147.

valaha kiterjedt, azaz a Szent Korona országairól van szó. A Nápoly körüli szakaszra egyenesen tengeren kellene átszállítani a versenyzőket. Másik példa a török birodalom terjeszkedése, ami elől a Balkánról előbb hozzánk menekültek a szerbek, majd az országuk is áttevődött közvetlenül a szomszédunkba és kaptak tőlünk védelmi segítséget, aztán már török adóbehajtókként jöttek, majd a mi területünkre települtek, s a Délvidékről el se mentek, és a Vajdaságba még a közelmúlti délszláv háborúban is telepítettek szerb tömegeket Koszovóból és Boszniából. A horvátok a politikai függetlenségüket a Magyar Királyságban találták meg. Ausztria az avar korban mai magyar nyelvűekkel volt lakott, ahonnan őket a nagynak mondott Károly üzte el és telepített oda bajorokat. A mai szlovákok, ruszinok és románok pedig csak a Magyar Állam megszervezése után 300 évvel kezdtek beszivárogni az északi és keleti hegyvidékre.

Azaz sokkal szorosabb és szerteágazó a kapcsolatunk a szomszédokkal, mint ezt más mai európai nemzeteknél látjuk, ahol vagy erőteljesebb volt az elkülönülés a szomszédságtól, vagy nem tartják számon a közös múltat. Nekünk érdemes ebben is különbözni tőlük, hogy számon tartjuk. Hiszen együtt sokkal gazdagabb múltat birtoklunk, a mai Közép-Európára úgy tekinthetünk, mint múltunk terepére, amelyet bejárva egészen más viszonyba kerülhetünk az ottani látnivalókkal, ha saját történelmünknek is eseményei színhelyére tekintünk rájuk, nemcsak a mai ott lakó nemzetére.

Az e területen éltek műveltsége a Kárpát-medence és szűkebb-tágabb környezeteként már a történelemelőtti időkben, a régészeti műveltségek mentén történt, az emberiség számára is igen jelentős teljesítményekkel, a földművelés és a fémművesség térségünket igen jellemző alakulásával, valamint az itteni ókor fontos eseményeivel. A középkor első felének több hatalmi átrendeződése a térségben éppúgy érdekel bennünket, mint a középkor második felének hungarus tudatú alakulása, kereszténységet megújító élete. Az újkori sajátosságok és a legújabb kori törekvések, helyzetek és állapotok gyökereinek, alapvető mozgatóinak elfogulatlan feltárásától, a múlt közös emlékeinek ápolásától pedig azt várjuk, hogy hozzájárul az itteni történelmi sorsközösség általi testvérnépek boldogulásához.

Az első külső nemzetközi kapcsolat a történelmi közös ország utódnemzetei, mint társnemzetek és a többi európai és világrégió nemzetként fellépő egységei, valamint tömörülései, szövetségei és szervezetei között. Amihez külön folyamatban fel kell számolnunk a közös fellépést eddig lehetetlenné tevő történelmi mélységű manipulációnkat a két világháborúban győztes nyugati és keleti hatalmak részéről, azaz minden saját ilyen kapcsolatot csak a közös érdek és értékek mentén lehet kialakítani, nem is a külön előnyök egymástól való irigylése miatt, hanem a hosszútávú és átfogó közös érdeksérelem megelőzésére.

Fentebb láttuk, hogy egymás megítélésére, a mai itteni térségi társnemzetek viszonyára, vagy akár saját magunk értékelésére is az osztrák birodalmi érdek mennyire erősen hatott, befolyásolva még az érzésvilágot is. Annál inkább hatni

tudott a távolabb élők nézeteire, ezért alakultak ki a nyugati világban olyan felszínes, lealacsonyító megítélések, amivel egész térségünket lejáratták, gondoljunk csak a balkánias jelzőre vagy a magyar pusztáról való képzelgésre. S miután a különböző nemzetközi szervezetekbe történt belépésünk, betagozódásunk után se tapasztalunk túl sok változást, azaz egyenrangú megítélésünkért még mindig harcolnunk kell, a közös ügyekben való megegyezésünk, egyetértésünk és fellépésünk minden bizonnyal hatással lesz a távolabbi kapcsolatainkra is, megemelve az azokban való részvételünk eredményességét.

A *második belső nemzetközi kapcsolat* nemzetünk és a társnemzetek kapcsolata saját népe és külön állama részéről a történelmileg területén kialakult más belső nemzetrészhez, nemzetiséghez.¹⁰⁵ Vagy ha annak olyan nagy súlya van, vallási csoportosuláshoz, annak sajátosságaival egyetemben. Ezt a történelmi Magyarország vagy Magyar Királyság akár az emberi jövő számára is példamutató módon, igazságosan és magas fokú beleérzéssel művelte korábban. Láttuk, hogy ezt meg sem értették, sem a hungarus tudatot, sem a Szent Korona tagságot nem tudták felfogni a modern világot befolyásoló eszmék és eszme gyártók, hanem lenéztek minket és a természetes emberi kötelékeket mesterséges politikai eszközökkel tették tönkre, fordították egymás ellen az itteni népeket, nemzetiségeket. Amit egyelőre csak mi, mai magyarok örököltünk meg és még mindig gyakorlunk, sokszor hiába várva hasonló elbánást a környező országokban élő magyarsággal szemben az ottani államvezető társnemzeteinktől. Pedig sok példát tudunk hozni a fejlett világból, ahol a más nemzetiség szabad, saját nyelvének és műveltségének érvényesítésével, használatával folytatott tevékenysége sokkal nagyobb eredmények elérését teszi lehetővé az össznemzet, az ország számára, mint ahol elnyomják ezeket a saját emberi megnyilvánulásokat és teljesítményeket. Gondoljunk csak el, mit érne Spanyolország Katalónia ipari és kereskedelmi teljesítményei nélkül, mennyit veszítene Finnország svédjei teljesítménye nélkül, vagy mennyire nem működne Svájc, ha valamely nemzetiség elnyomná ott a többit.

Nem véletlenek és nem önzésből fakadnak tehát a székelyek és az erdélyi, a délvidéki és felvidéki magyarok nemzeti önrendelkezési törekvései, legyen szó területi, kulturális vagy személyi autonómiáról. És nem feleslegesen kidobott pénz a mi mai országunkon belül a nemzetiségeink segítésére fordított összeg. Ha a szabadság érvényesülhet e területen, akkor idővel kialakul az együttélés olyan jó gyakorlata, amelyben a legtöbbet kihozhatnak magukból e nemzetiségek, alkalmazkodva a környezet nyújtotta lehetőségekhez. Nálunk megmaradva a nemzetiségi szinten, de a környező országokban akár a nemzeti önrendelkezést gyakorolva nyújthatják a legtöbbet az adott állam egésze számára.

A *második külső nemzetközi kapcsolat* ezeknek a régi közös országból különböző államokba szakadt nemzetrészeknek vagy ott később létrejött nemzeti,

¹⁰⁵ Az etnikum fogalmát is rendbe kell tenni.

nemzetiségi és vallási csoportoknak a kapcsolata a velük azonos jellegű társadalmi csoportokhoz a környező államok fennhatósága, vagy Európa és a világ más országaiban. Amit éppen a magyar állam hanyagolt el a szocializmus alatt, de még a közelmúltban is néha. A mai eredményeink ugyanakkor még bírálókat is maguk után vontak, sőt törvényi üldözést is szenvedtetnek Szlovákiában és Ukrajnában, pedig ezt a kapcsolati kedvezménynyújtást a szerb, a horvát és a román állam régóta gyakorolja a más országban élő nemzettagjai felé. Ezért a nemzetközi közvéleményt állandóan tájékoztatva a fejleményekről és tiltakozva a hátrányos megkülönböztetés ellen, kell segítenünk nemzetünk tagjait a szomszédos országokban, illetve a világ többi országában. Kimondva és hirdetve, érvelve mellette, tudományos eszközökkel is bizonyítva, hogy ez az önálló nemzeti, nemzetiségi út jó a más nemzeti állam számára is. A tudományos eszköztárat pedig ki kell terjeszteni a történelmi mélységű feltárássra, az olyan emberiségellenes törvények, mint a Benes dekrétumok tarthatatlanságának bizonyítására. Ám ez még nem minden, sokkal inkább építenünk kell ezekre a távoli nemzetrészeinkre, mint eddig. Nagyon helyes, hogy iskolásaink például hozzájuk járnak már osztálykirándulásokra, de még nem teszünk meg mindent a csángó testvéreinkért, akiknek a nyelve ősi magyar alakzatokat is őriz, ugyancsak a másik végleten, az osztrákká vált véreinkben felébreszteni magyarságukat.

Ez a javasolt társnemzeti állapot a világfolyamatok tükrében egyáltalán nem elmaradott helyzetet mutat, sőt kiküszöböli az emberiséggel azonos nemzetfogalom megvalósításához képest visszalépésként is jelentkező – kívülről ránk erőltetett – nemzeti ébredés sovíniszta befelé forduló erőszakos, egymást romboló hatásait. Fontos feladatunk lehet a nagy területi régió (negyednyi, harmadnyi Európa) benépesítésének szerves folyamatait megőrző természeti, kulturális és szervezeti keretek túlélése, példaadás a világ más régióinak. Ugyanakkor a nagyrégióink egymástól távoli határain jelentkező szomszédokkal való azonosulás és kapcsolatteremtés közös előnye, a kapcsolati lánc minőségi és teljes mivolta lehet. Ugyanennek a történelmi mélységek (pl. a magyarság őskulturális azonossága a kelettel)¹⁰⁶ felől való jelentkezése és haszna, a hosszú távlati jövőbe mutató mintájául szolgálhat.¹⁰⁷

A mai világban jelentkező globális méretet ölteni szándékozó gazdasági magánérdek társnemzetekkel közös kezelésének lehetősége azt jelentené, hogy le-

¹⁰⁶ BARABÁSI László: Az eurázsiai birodalmak autonómiája és együvé tartozása. CSER Ferenc: Életszimbólumok. In: *Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a kora középkorban. A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949). A Tizenhatodik Magyar Őstörténelmi Találkozó és a Tizedik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai. Szentendre, 2001.* Szerk. CSIHÁK György. Budapest–Zürich, Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, 2002. (A továbbiakban: *Magyar haditechnika...* 2002. 83-88 és 33-39. <http://mek.oszk.hu/06700/06790/06790.pdf> (2013. október 03.).

¹⁰⁷ DARAI Lajos: A magyar és az egyetemes őstörténelmi időrend összehasonlító módszertana. In: *Magyar haditechnika...* 2002. 19-28.

hetővé válik a régiókban folyó gazdasági tevékenységek kölcsönös és üzleti előnyeinek érvényesítése a nagyméretű piac, a technológiai, nyersanyag és energia hatékonyság és a fogyasztási szintemelés által. Az itteni régió közös állami fellépése saját társadalmi szintű érdekei mentén, felhasználva az Európai Unió adta lehetőségeket is, a globális banki és termelési magánérdekkel szemben, komoly eredményeket hozhat számunkra. Az itteni régióban működő hasonló szintű érdekvédelmi szervezetek lépéseinek összehangolása megsokszorozná ezek hatékony érdekvédelmét. A helyi szintű állami és társadalmi kezdeményezések társnemzeti támogatása, ha az nekik is kedvező, új távlatokat nyithat.¹⁰⁸

A kulturális egyedülállóság előnyeinek érvényesítése az ilyen társnemzete-
ket összekapcsoló élőlánc által lehetővé tenné, hogy nagyrégiókban egymás
múltjának és jelenének, műveltségének, gazdasági, társadalmi és kulturális éle-
tének történelmi mélységű és napi szintű tömeges megismerése elcsitítsa az el-
lentéteket. Egymás tájékoztatása a saját tájékoztatás kimunkált egyedi eszközei-
vel, az ismeretek összehangolása, kölcsönös ellenőrzése, a több forrás használata
előnyeinek a hasznosítása, mind-mind előrelépés lehet. A képzési feladatok és
kihívások kölcsönösen előnyös és gazdaságos rendszerének működtetése vitat-
hatatlan előnyökkel járna. A nemzeti, nemzetiségi hagyományok, kulturális szo-
kások, társadalmi és közösségi élet őrzése és egymás számára való közvetlenebb
bemutatása a kölcsönös bizalmat építené. Amint az egész kulturális élet végtelen
lehetőségeinek a kulturális szint közös emelése érdekében való szervezése meg-
erősítené az összetartozás, a közös eredményes jövő érzetét.

De itt a fogalmak egyértelműsítésére is gondolunk.¹⁰⁹ Ha elérjük, hogy min-
den szomszéd ország államvezető nemzetével azonosan gondolkodhassunk,
ugyanolyan fogalmakat használjunk a viszonylataink, a történelmi események
leírásában, akkor a tartós és békés együttműködés hasznai várnak ránk. Ilyen
közös fogalmakkal kell először is leírni azt a történelmi folyamatot, amelyben
szomszédos társnemzeteinkkel, illetve elődnépeikkel közös hazában élve, törté-
nelmi léptékkal is kiemelkedőt alkottunk itt, ebben a Kárpát-medencei és kör-
nyéki nagyrégióban. A Magyar Királyságnak igazán vállalható vívmányai van-
nak mindenki részéről vagy részére. Itt jött létre „az első olyan egységes keresz-
tény királyság, amely alapítása helyén mindmáig fennáll”. Továbbá
„lovasműveltségünkől mi hoztuk Európába a küldöttek rendszerére épülő or-
szággyűlés intézményét és miénk a Corpus Juris Hungariciban összefoglalt, Eu-
rópa legrégebb alkotmánya, ami a Vérszerződéssel kezdődik. Gerincét alkotják
Szent István Intelmei (1030), az Arany Bulla (1222) és a Szent Korona-eszme,

¹⁰⁸ V. ö.: *Magyar út...* 2005.

¹⁰⁹ CSÁMPAI Ottó: Barangolás az alapfogalmak bűvkörében. Adalékok a nemzet és más et-
nikai közösségek szociológiai jellemzéséhez. In: *Magyar út...* 2005. 151-163.

vagy -tan, amit már szabatos jogi formába öntve megtalálhatunk az ú.n. sarkalatos törvényekben (1351).¹¹⁰

Ha használjuk a kettős műveltség fogalmát, amely a középkor elején megkülönbözteti a letelepedett lakosságot az államalkotó hatalmi rétegtől, mely utóbbi többnyire katonaságként települ rá az alapnépességre, akkor még a régi ország elnevezésben – Hungária – is azt láthatjuk, hogy a több nép fölött hatalmat gyakorló hunok katonai rétegének országáról van szó. Ugyanígy az avarok és a magyarok esetében is az államalkotó hatalomról történt az ország elnevezése, míg az alapnépesség megelőzte itt ezeket az államszervező hatalmakat: az elődmagyar őshonos,¹¹¹ míg a földművesekből kivándorolt s szlávva lett népesség is már a 7. század elején megjelent a déli térségben, a Duna s a Száva vonala alatt bolgár, szerb és horvátként,¹¹² míg északon kicsit később a morvák mai területükön, majd a 12. században a szlovákok a Tátra hegyeiben¹¹³ és a románok Erdélyben.¹¹⁴

A magyar Szent Korona nem uralkodói, hanem ország korona, és a Szent Korona Eszme szerint minden javak és jogok gyökere, forrása. Az országgyűlésben, vagy a nemzetgyűlésben választott magyar király a Szent Korona Feje, a magyar nemzet a Szent Korona Tagja. A kettő együtt a Szent Korona Teste. Ezért a magyar nemzet fogalma egyedülálló, nem azonos az Európa más vidékein jóval később létrejött nemzetfogalommal. A nemzetnek vallási szempontú csoportosítása szerint vannak római katolikusok, reformátusok, stb. Nemzetiség alapján csoportosítva vannak a nemzetben magyarok, szlávok, németek, oláhok stb, és ezen belül még pl. a németek között vannak szászok, cipszerek, svábok stb. Ha a szlávokat csoportosítjuk, vannak ruszinok, tótok, szerbek, stb. A magyar állam területe a Szent Korona területe, az állam lakói a Szent Korona polgárai, alkotmánya a Magyar Történelmi Alkotmány – és mindezek megtestesítője a Szent Korona. A Szent Korona tehát „nem vallási fogalom, hanem a hagyomány által megszentelt évezredes jelképe a magyar államiságnak (és nem a

¹¹⁰ CSIHÁK György: Magyar – nép – nemzet – kisebbség – autonómia, magyarul öngazgatás, önkormányzat, önrendelkezés. In: *Magyar történelem...* 2002. (A továbbiakban: CSIHÁK, 2002.) 444-445.

¹¹¹ CSER Ferenc, DARAI Lajos: *Magyar folytonosság a Kárpát-medencében, avagy kőkori eredetünk és a sejti tulajdonság-örökítő kutatás*. Pilisszántó, Fríg Kiadó, 2005. <http://www.eltevedtidoszamitas.hu/pics/folytonos.pdf> (2013. október 03.)

¹¹² SZEGFÜ László: A Kárpát-medencei „szlávok“, különös tekintettel Megalé Moráviára. In: *Magyar történelem...* 2002. 333-344.

¹¹³ V. ö.: PÜSPÖKI NAGY Péter: A tények erejével. Válasz Dr. Peter Ratkos DSc vitairatára a germánok, szlávok, avarok és nagymorvák Csehszlovákia területét érintő több fontos kérdése ügyében. *Chicagói Szivárvány* 14, 15, 16. szám. Első rész: <http://www.magtudin.org/Puspoki%201.htm> (2013. október 03.) Második rész: <http://www.magtudin.org/Puspoki%202.htm> (2013. október 03.)

¹¹⁴ HERÉNYI István: A Kárpát-medence népei Álmos–Árpád honfoglalásáig. In: *Magyar történelem...* 2002. 349-358.

királyságnak, pláne nem valami Habsburg-királyságnak). Sacra és nem sancta, mint az Isten, a Szent Szék, a Szent Atya, a szentek stb. Nem az uralkodó (rex), hanem az ország (regnum), a magyar állam folyamatos fönállásának jelképe. A magyar nemzet tehát nem etnikai, nem nyelvi, hanem szellemi közösség és fogalom.”¹¹⁵

Ha e felfogás gyökereit keressük, vissza kell mennünk a fentebb említett türelmesség felfogáshoz első királyunk részéről. Mert ennek megfogalmazásával Bencze Lóránt szerint „Szent István király itt egy nem európai, nem teleologikus, nem egy emberfajtát, nem egy nyelvet, nem egy népet stb., vagyis nem egyetlen tényezőt mindenek fölé emelő törvényt fogalmaz meg, hanem valami féle olyan holisztikus, egyes ázsiai természeti népekre jellemző magatartást kodifikál, amelyben mintegy a genetikai sokféleség szolgálja az egész fönmaradását biológiai alapelv csapódik le társadalmi-politikai szinten. Innen van, hogy értetlenül és indignálódva támadják az úgynevezett magyar nacionalizmust, mondván, hogy Magyarországon akárkit megvakarnak, kiderül, hogy alig van ősei családnevében magyar, csak magyarosított német, szláv stb. nevű. Egyszerűen képtelenek felfogni, hogyan lehettek ősmagyar öntudatúak azok az alföldi települések, amelyeknek eredeti lakosságából a török hódoltság után csak tíz százalék vagy még annyi sem maradt meg, a többi belső telepítés eredménye. Hogyan lehet patrióta magyar költő a szlovák szolgáló és a szerb mészáros fia, Petőfi Sándor! Hogyan lehetett az, hogy a felvidéki német városokban, amelyeknek lakosságát 1945-ben az akkori Csehszlovák kormány – nyugat-európai jóváhagyással – teljesen kitelepítette, évszázadokon át az volt a mentalitás, hogy nyelvük egy szót sem tudott magyarul, szívük egy szót sem tudott németül! Tehát még a nyelv sem zárta ki a magyarsághoz való tartozásukat, nemhogy a faj, mint ma is egynémely európai és nem európai államban. Ezért írhatta le Stúr Lajos magáról, hogy szlovák anyanyelvű magyar vagyok. Ezért róhatta meg a múlt században a Hümpfner nevű pékmester, a híres Lechner építészcsalád egyik őse, a felvidéki városka utcáján vonuló osztrák katonazenekar zenészenek leesett kottáját felvevő unokáját azzal, hogy „egy magyar nem segít a németnek”, s mindezt német nyelven, miután a nagypapa és az unoka egyaránt csak németül tudott beszélni (Kismarty-Lechner Kamilltól szóbeli értesülés alapján). Ezt a mentalitást vette át nagy valószínűséggel az 1849 után Magyarországon letelepedett Haynau tábornok, aki több száz magyar hazafit kivégeztetett, őt csak Kádár múlta felül a vérengzésben. Ez a Haynau tábornok vérengzése után néhány évvel mindenki megrökönyödésére úgy kezdte egyik nyilvános beszédét, ahogy ma Habsburg Ottó, meg szomszédom, a Kolompár Jani roma szokta: „*Mi magyarok...*” Ennek a gondolkodásmódnak hallatlan szívó hatása ihleti Petőfi kifakadását: „*Ha nem születtem volna is magyarnak, / E néphez állanék ezennel én...*” (Élet vagy halál). Ez folytatódott tovább a 20. században. Amikor Radnóti

¹¹⁵ CSIHÁK, 2002. 445-446.

Miklóst a német megszállás alatt zsidó származására hivatkozva a nemzeti szocialisták elhurcolják, azt írta, hogy Arany János – a legnagyobb magyar költő – leszármazottja vagyok. Majd pedig – barátai megrökönyödésére – azt, hogy „nékem otthonom e táj”. Ezért ebben a kultúrában a magyarsághoz való tartozás hasonlított a kereszténységhez való tartozáshoz. A magyarsághoz való tartozás sohasem volt származás kérdése, hanem gondolkodásmód, érzület és sorsvállalás kérdése.”¹¹⁶

Csihák György további fogalomponosítást téve hangsúlyozza, hogy helytelen a Kárpát-medencei magyarságra a kisebbség fogalmát használni, mert az, csak kb. ötven éve az ENSZ keretében olyan népek számára használatos, akiknek nincsen, vagy nem is volt országa. „Saját hazában élő őstelepes lakosságra a kisebbség fogalmát sehol se alkalmazzák.” De „a mi fogalmaink szerint a magyar a Kárpát-medencében kisebbségben nem lehet, legfeljebb nemzetiségi sorban.”¹¹⁷ Bár persze használhatjuk a kisebbség fogalmát, pl. a nemzetközi szervezetekben, de saját ügyünkben nem helyes, amire a nemzetiségi sorban élők fel is hívják a figyelmünket.¹¹⁸ Nehogy magunk is elhiggyük a sok ismétlés által, feledve valóságos múltunkat, mely cáfolja a kisebbség fogalmát magunkra nézve. Ugyancsak nem szeretnék, hogy nekik csak kisebbségi jogaik legyenek, mint a menekülteknek, a bevándorlóknak, hanem az őslakosok joga jár nekik.¹¹⁹ Így „az Európában *őstelepes lakosok* mindenütt tiltakoztak az ellen, amikor őket saját hazájukban kezdték kisebbségnek nevezni. Kiharcolták, hogy minden jelentős, idevágó, nemzetközi jogi iratban mára, az őstelepes nemzeti közösség nem 'kisebbség', hanem főleg 'népcsoport', 'nemzeti közösség'. Az őstelepes népcsoportok számára öngazgatást, önkormányzatot (autonomiát) ajánlanak, biztosítanak stb. Alapelv, hogy *a 'kisebbség' van nehezebb helyzetben, ezért nekik több jog jár, mint a többségnek*. Önkormányzati, öngazgatási ügy esetén nem területi szavazást kell tartani, hanem belső szavazást: például egy földrajzi egységben, mint város, megye stb., vagy egy felekezeti közösség dolgában, az adott csoport szavazzon és nem pl. az adott földrajzi, vagy közigazgatási egység lakói. A nemzetközi dokumentumokban feltüntetett rendelkezések és politikai kötelezettségek egyaránt vonatkoznak mindhárom – *a személyi, a közösségi és a területi – öngazgatásra (autonómiára)*.”¹²⁰

¹¹⁶ BENCZE, 2003. 274.

¹¹⁷ CSIHÁK, 2002. 448.

¹¹⁸ CSAPÓ I. József: Autonóm nemzeti közösség, vagy önfeladó nemzeti kisebbség. In: *Magyar történelem. Tízezer év – ezer oldalról. Oktatási segédkönyv*. Szerk.: CSIHÁK György. Acta Historica Hungarica Turiciensia XVIII. évfolyam 1. szám. Zürich – Budapest, Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tudományos Tanácsa, 2002. 105-108. <http://mek.oszk.hu/05900/05939/05939.pdf> (2013. október 03.)

¹¹⁹ SÁNTHA Pál Vilmos: A Székelyföld öngazgatási törekvéseinek történelmi háttere. In: *Magyar út...* 2005. 47-55.

¹²⁰ CSIHÁK, 2002. 448. V. ö.: CSAPÓ I. József: Az önkormányzás múltja és jelene a történelmi Erdélyben. In: *Magyar történelem...* 2002. 473-484.

Végül érdemes a Csihák által idézett nemzetközi jogi fogalmakat, határozatokot, ajánlásokat megtekintenünk a nemzeti közösség önrendelkezésével kapcsolatban:

„Az Európai Együttműködési és Biztonsági Értekezlet koppenhágai dokumentumának (1990) 35. pontja értelmében az aláíró államok erőfeszítéseket tesznek a történelmi és a területi körülményeknek megfelelő közigazgatási – vagy helyi – autonómia alkalmazására a nemzetiségek etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásának kifejezéséért. Genfi dokumentumában (1991) a résztvevő államok elismerik azon intézkedések fontosságát, amelyeket a nemzetiségek történelmi és területi feltételeinek megfelelően azon országoknak ajánlatos meghozniuk, ahol a problémák megoldása különleges figyelmet igényel. Az aláíró államok érdeklődéssel vették tudomásul a demokratikus megoldásokkal elért pozitív eredményeket, amely megoldások közé tartozik: a közigazgatási vagy helyi autonómia, valamint a területi autonómia, amely a szabad és az időszakos választások révén létrehozott tanácsadó, törvényhozó és végrehajtó testületeket-intézményeket is magába foglalja.

Az Európa Tanács 1201/1993. számú Ajánlása 11. szakaszában előírja a nemzetiségekhez tartozó személyek azon jogát, hogy azokban a régiókban, ahol ezen személyek a lakosság számához viszonyítva többségben vannak, *autonóm vagy helyi hatóságokkal*, vagy a sajátos történelmi és területi feltételeknek megfelelően *sajátos státussal* rendelkezzenek.

Az Európa Parlament az Unió állampolgárságára vonatkozó, 1991. november 21. Határozata 3. szakaszában kinyilatkozza, hogy az Unió és a tagországok bátorítják a területükön történelmileg jelenlévő etnikai – és nyelvi közösségek identitásának kifejezését és együttélésük elősegítését, garanciát vállalva az állampolgárok tényleges egyenlőségének biztosítására, a sajátos helyi-, regionális-, vagy csoport-önkormányzási formák szavatolására, a régiók közötti együttműködés, a határokat túllépő kooperáció elősegítésére.¹²¹

A területi autonómia működését szavatoló garanciák és jogi keretek megteremtésére több példát találunk az európai gyakorlatban:

1. az olaszországi Bozen (Bolzano) és Dél-Tirol (Südtirol-Trento) régió autonómia- statútuma (1972, 1992) önkormányzást szavatol a német nyelvű közösség által lakott Bolzanónak (Bozen-Bolzano) és a kétnyelvű, tehát német és olasz közösségek által lakott Trentinónak (Südtirol-Trento);

2. a spanyolországi Katalónia autonómia törvénye (1979) önkormányzást szavatol a többségben katalánok által lakott régióknak;

3. a spanyolországi Baszkföld autonómia törvénye (1979. XII. 18.) önkormányzást szavatol Euskal Herria területnek;

¹²¹ CSAPÓ I. József: Közösségi akarattal Székelyföld autonómiájáért. In: *Magyar út...* 2005. 139-146.

4. a spanyolországi Galícia autonómia törvénye (1981. IV. 6.) önkormányzást szavatol a galegok által lakott régióknak;

5. a spanyolországi Asztúria autonómia törvénye (1981. XII. 30.) területi önkormányzást szavatol a bable nyelv védelmére;

6. a spanyolországi Valencia autonómia törvénye (1982. VII. 1.) önkormányzást szavatol a többségben valenciaiak által lakott Alakant, Castello, Valencia területnek;

7. a spanyolországi Aragónia autonómia törvénye (1982. VIII. 10.) önkormányzást szavatol a területnek és népének;

8. a spanyolországi Navarra autonómia törvénye (1982. VIII. 10.) önkormányzást szavatol a kasztíliai és a baszk nyelvű polgárok által lakott területeknek;

9. a spanyolországi Baleári-szigetek autonómia törvénye (1983. III. 1.) önkormányzást szavatol a többségben katalánok lakta területeknek;

10. a portugáliai Azori- és Madeira-szigetek politikai-közigazgatási autonómiája a Por-tugál Alkotmány 227. szakasza 1. bekezdése értelmében a területek földrajzi, gazdasági, társadalmi és kulturális sajátosságaira és a szigetek lakosságának arra a történelmi óhajára épül, hogy autonómiát biztosítsanak számukra;

11. a finnországi Aland sziget svéd autonómiával bír.

Érdemes felfigyelni arra, hogy a Spanyol Alkotmány 3. szakaszának 1. bekezdése előírja: az államhivatalos spanyol nyelve a kasztíliai; a 2. bekezdés pedig kinyilatkozza: a többi spanyolországi nyelv szintén hivatalos a megfelelő autonóm közösségben, a Statútumok előírásaival összhangban. Egyébként ezen Alkotmányban külön fejezet rendelkezik az autonóm közösség jogairól.

A Svéd Alkotmány I. fejezetének 1. szakasza kijelenti: *A svéd nemzet szuverenitása, többek között, a területi közösségek autonóm öngazgatásán keresztül valósul meg.*

A Finn Alkotmány 14. szakasza értelmében a finn és a svéd nyelv a köztársaság nemzeti nyelve.¹²²

¹²² CSIHÁK, 2002. 449-450.